

Képek a francia könyvtárakról - egy továbbképzés tapasztalatai

Klopper Ágnes

A Francia Kulturális Minisztérium nemzetközi kapcsolatokért felelős osztálya és a Világ Kultúráinak Háza (Maison des Cultures du Monde) közös missziójának tartja a kulturális élet különböző területein dolgozó, különböző országokban élő szakemberek találkozóinak, továbbképzéseinek szervezését. Alaposan átgondolt stratégia részeként teszik ezt: lehetőséget biztosítanak egyes országok kultúrájának bemutatkozására, egyúttal ösztönzik a francia kultúra terjesztését az adott országban; keretet biztosítanak a nemzetközi kulturális együttműködéshez szakmai továbbképzések szervezése révén; végül – az előző három tényező összegzéseként – egy jól összehangolt európai kooperáció kialakításán dolgoznak.

Évente négy-öt alkalommal szerveznek „Courants” (Áramlatok) elnevezéssel olyan kététnapos továbbképzést, amelyen én is részt vehettem. Tekintettel arra, hogy ösztöndíjamat témája a könyvtárügy volt, harmadik intézményként az ENSSIB (Ecole Nationale Supérieure des Sciences de l'Information et des Bibliothèques – Könyvtár- és Informatikatudo-

mányi Főiskola) is bekapcsolódott a szervezésbe: a képzés bázisa az ENSSIB Lyon Villeurbanne városnegyedében működő székhelye volt.

A szervezők már az első napokban a teljesség igényével igyekeztek képet adni a tizenkét országból (Portugália, Olaszország, Algéria, Tunézia, Togo, Lengyelország, Litvánia, Oroszország, Moldávia, Macedónia, Bulgária és Magyarország) érkező tizenhat fős csoport számára a francia könyvtárhálózatról, annak történetéről, adminisztrációs felépítéséről, valamint az egyes könyvtártípusokhoz tartozó könyvtárak feladatairól. A Francia Könyvtárosok Egyesületének elnökszónya (*Claudine Belayche*) egész napos előadás keretében ismertette az olvasás és a könyvtárak franciaországi helyzetét. Sok szó esett a Mitterrand-korszak elején, 1982-ben született decentralizációs törvényről, amely nagy változásokat hozott a francia könyvtárhálózat felépítésében és működésében egyaránt. A kötetlen beszélgetéssé átalakuló előadás jó bevezetője volt a következő napoknak, amelyek során különböző könyvtártípusokban tettünk látogatást.

A Lyoni Városi Könyvtárban (Bibliothèque Municipale de Lyon) a közönségkapcsolatokért felelős munkatárs magyarázta el a hatalmas intézmény (350 munkatárs, több mint 2 millió dokumentum, 15 fiókkönyvtár) szervezeti felépítését, a fiókkönyvtáraknak a központi könyvtárhoz való kapcsolódásának rendszerét. Tanulságos volt megismerkedni az intézmény gyarapítási gyakorlatával, különösen annak egyik irigylésre méltó elemével: a vásárolt könyvek legnagyobb hányada úgy kerül az állományba, hogy az egyik legtekintélyesebb francia könyvkereskedés (a lyoni DECITRE) hetente elküldi a könyvtárnak a könyvtermés friss példányait, melyből a gyarapítók kiválogathatják a szükségességeket. Ez hetente 300–400 könyvet jelent. Egy-egy művet legalább 3–4 példányban vásárolnak meg, amely átlagosan két hónap alatt jut el a vásárlástól a feldolgozás fázisain keresztül az olvasóhoz. Izgalmas elképzelés az intézményen belüli mobilitás támogatása, amelyről más könyvtárakban is hallhatunk.

A Lyoni Egyetem Könyvtárában (Bibliothèque de la Manufacture) tett látogatás során a merész elképzelés, az egységes szellemű csapatmunka és a csúcstechnológia szintjén megvalósított kivitelezés kivételes példáját tapasztalhattuk meg az igazgató és a tervező-építészet vezetésével. Furcsa volt azt látni, hogy a könyvvállomány egésze teljesen újszerű, nincs egyetlen sárgult lapú, régi kötésű könyv sem a polcokon, sőt nincs raktár sem, minden könyv hozzáférhető az olvasók számára. A lenyűgöző koncepció és kivitelezés ellenére az összehatás mégis hiányérzetet keltett bennem.

Drôme megye könyvtárhálózatának három intézményét tekintettük meg a következő napon, melynek során a 2500 lakosú Montmeyran kis könyvtárra jelentette a legnagyobb élményt. Ez a kedves kis könyvtár egyetlen főállású könyvtárossal működik, akinek munkáját 6–8 önkéntes segíti. Az önkéntesek különböző foglalkozású, egészséges lokálpatriotizmussal és természetes könyvszeretettel megál-

dott helyi lakosok, akik kedvük és idejük szerint heti-havi 2–6 órát töltenek el városkájuk könyvtárában. Tevékenységüket és időbeosztásukat természetesen az intézményvezető koordinálja. Mesét olvasnak a gyerekeknek, kézműves foglalkozásokat tartanak, a könyveket javítgatják stb.

Még aznap megismerkedtünk a megye könyvtárügyéért felelős igazgatójával és csapatával, a Valence megyei könyvtár dolgozóival. Ez a teljesen autonóm módon működő központi könyvtár nem közkönyvtár, olvasó nem látogathatja: módszertani és igazgatási központ, ahol a gyarapítás és feldolgozás ugyanúgy történik, mint a közkönyvtárakban. A különbség annyi, hogy ide – olvasók helyett – a kisebb-nagyobb megyebeli könyvtárak felelősei jönnek el meghatározott időnként, s válogatnak saját olvasóközönségük igényei szerint. Valamint ebből a központi állományból töltik föl a bibliobuszokat jól működő előjegyzési rendszerük segítségével, így módon a legtávolabbi hegyi faluba is eljut a kért dokumentum. A bibliobuszok jól bevált rendszere látván szomorúan gondolhatunk egyes magyar vidékek kulturális ellátottsági színvonalára. A megyei központ kiemelt feladata továbbá, hogy módszertani segítséget biztosítson a megyében dolgozó kollégák számára. Ez jelenthet különféle foglalkozások, műhelyek, kiállítások szervezésében nyújtott segítséget, de szakmai továbbképzés szervezését és szakfolyóirat (Lire en Drôme) kiadását is.

Bertrand Calenge (a Francia Könyvtárosok Értesítőjének főszerkesztője, a gyarapítási kérdések szakértője) érdekes, merész kérdéseket felvető előadást tartott az állományok (fonds) és a gyűjtemények (collection) szerepéről és különbségeiről. Véleménye szerint a könyvtáraknak az olvasói szükségletek függvényében folytonosan át kell gondolniuk állományukat és szolgáltatásaikat. Egy másik előadásban (Anne Kupiec, Paris X. Egyetem) az egyes olvasótípusokról volt szó, s ennek kapcsán arról, hogy a francia könyvtáraknak is komoly feladatot jelent a szociálisan hátrányos helyzetű rétegek segítése.

Álláskereső részlegeket, klubszerű összejöveteleket szerveznek a helyzet enyhítésére.

Hallottunk előadást a könyvtári menedzsmentről, ennek francia vonatkozásairól is. Az elmélet után kiscsoportos foglalkozások keretében konkrét feladatokat oldottunk meg, így minden résztvevő a saját hazai viszonyai között is alkalmazható ötleteket és módszereket sajátíthatott el.

Emlékezetes marad a Francia Nemzeti Könyvtár új épületének meglátogatása. Jelenleg ez a világ egyik legkorszerűbb nemzeti könyvtára, melynek külső és belső építészeti megoldásairól csak szuperlatívuszokban lehet beszélni. A széles olvasóközönség számára nyitott részben vezettek körbe minket, amely – vizsgaidőszak lévén – tele volt olvasóval,

diákkal. Két-három órát önálló kutatással eltöltve megtapasztalhattam, hogy ez is könyvtár a maga problémáival: sorba kell állni a bejutásért, várni kell a multimédiás gépre, az egyik gépen nem indul el a tanulmányozni kívánt CD-ROM, tehát itt is meg kell küzdeni az információért.

A két hét alatt látottak-hallottak azt bizonyították, hogy a francia közkönyvtárak fő feladatuknak a nyitottság, a teljes hozzáférhetőség biztosítását tekintik, s mindezt rendkívül komolyan véve sikeresen valósítják meg a gyakorlatban. Másrészt szembeötlő a tervezés, megvalósítás és működtetés professzionalizmusa, mely akár a legapróbb ötlet esetében, akár a Francia Nemzeti Könyvtár új épülete esetében is invenciót, bátorságot, következetességet, átgondoltságot és sok-sok munkát jelent.

ÚJ RENDSZERŰ BÖNGÉSZŐ. A West Florida University Human and Machine Cognition intézetének kutatói létrehozta egy olyan böngészőt, amely a „fogalomtérkép” elvére épül. Ez a hetvenes években oktatási céllal kifejlesztett módszer diagramok segítségével érzékelteti, hogy kapcsolódik egy kérdés más témákhoz. Az eljárást annak idején azért dolgozták ki, hogy nagy mennyiségű tudást hatékonyan tudjanak átadni. Az egyetemi kutatóintézet 6 millió dollárt kapott a kormánytól arra, hogy a haditengerészet és a NASA számára hatékony eszközöket dolgozzon ki. A régi eljárást alapul véve kifejlesztettek egy olyan böngészőt, amely lehetővé teszi fogalomtérképek készítését, az információ megváltoztatását és linkek hozzáadását a különböző forrásokhoz. A kutatók a szoftvert ingyen kínálják nonprofit felhasználóknak.

(M. G.: Miami Herald, 2000. december)
